

המאסטיטיס בבקר לאור ניסיונם של רופאי „החקלאית“

כתוצאה ממחקרים נרחבים בחו"ל ובארץ בדלקות העטין בבקר הובהרה מהותן עד לדרגה, המאפשרת לחימה יעילה נגדן והקטנת הנזקים עד למינימום.

המאסטיטיס זוהי מחלה מדבקת הנגרמת על ידי מספר חיידקים, שרובם נמצאים בכל מקום, כגון קולי או פיאוגנס; הם חיים על עורן של הפרות, על כלי החליבה, על רצפת הרפת וכו'.

כן יכול פסאודומונאס להימצא בתוך מיברז והזואאפידמיקוס מופיע לרוב בעקב נוכחותה של בהמת עבודה ברפת. בן־אדם עלול להיות נושא של סטאפילוקוקוס או סטראפטוקוקוס האמוליטיקוס ולהפיץ אותם. לרוב מתפשטים הסרפסטוקוקוס אגאלאקטיה והסטאפילוקוקוס בעדר מהעטנים הנגועים של פרות קנויות מבחון.

בדרך כלל מסוגלים החיידקים לתקוף את העטין לאחר שהוא נחבל ע"י משהו. החבלות בעטין הן לרוב מאכאניות, טראומאטיות שבדרך כלל אפשר למנוע אותן. חוקר אחד ביטא את העובדה הזאת באמרו „דלקת עטין נגרמת ע"י בעלי־חיים קטנים — חיידקים, ובעלי חיים גדולים — בני־אדם“.

שלושה הם הגורמים העיקריים שעלולים לפגוע בעטין: היגינה ירודה של הסביבה (חצר או רפת בלתי מתאימות), ציוד לקוי לחליבה, וחליבה לא נכונה. רגבים ואבנים שבחצר, סלפיים מגודלות וכו' פוצעים את העטנים ושורטים אותם. גם רטיבות, בוץ וזבל רטוב פוגעים בעטין וע"י כך פוגעים בכח התנגדותו להדבקה.

אפשר לציין שההיגינה של סביבת הפרה היא בסדר כשהפרה נכנסת לעמדת החליבה עם עטין לא פצוע, יבש ונקי.

מכונות חליבה מקולקלות, או כאלה שפועלות בצורה לא תקינה, גורמות לפגעים חמורים בעטין. הליקויים השכיחים ביותר במכונות החליבה הם:

1. משאבה שאינה מספקת את הוואקום הדרוש.
2. ביטנות גביעים משומשות יתר על המידה, קרועות, או בלתי מתאימות.
3. לחץ וואקום גבוה מדי, או נמוך מדי.
4. ליקויים במפעם.

ידועים מקרים של דלקות עטין, הנגרמים ע"י מכונות חליבה ללא נוכחות גורם מדבק ובטרם חדרו חיידקים לתוכו. חליבת הפרה לפני ש„הורידה“ את החלב וחליבה של עטין ריק לאחר שנחלב ממנו כל החלב, אלה הן הסיבות הבולטות ביותר בגרימת דלקות כגון אלה.

הצוות לתקן את הטעון תיקון ולהעלות את רמת הענף בכללותו.

חייב אני תודה רבה לחברים טורקין, טובה ויעל שהקדישו מזמנם להדריכני בביקורי אצלם, ובאופן מיוחד מסורה תודתי לטובה על שציידה

אותי ברשימות ובסיכומים מפורטים שהאירו את עיני בכל שטחי הענף.

י. עצמון

יולי, 1965

מכונת החליבה משמשת גם כגורם חשוב בהעברת דלקת עטין מרבע אחד למשנהו באותה פרה ומפרה לחברתה. כדי למנוע העברת המחלה יש לכן חשיבות מרובה בחיטוי העטין של כל פרה לפני חליבתה, וכן של הגביעים בין פרה לפרה. יתר על כן, ע"י החיטוי הנ"ל מקצצים בהדרגה באוכלוסיית החיידקים בסביבת הפרה.

אחרי שהעטין נפגע ע"י אחד או יותר גורמים שמניתי, עלולים החיידקים לחזור לתוכו ולגרום לדלקת.

כל עוד אין חיסון יעיל נגד דלקת עטין, אין ברירה אלא לנקוט באמצעי מניעה. אחרי שמופיעות דלקות עטין בעדר, יהיה הטיפול בהן יעיל רק כשיתלווה אליו סילוק וחיטוי הגורמים שהביאו להתפרצות; אם מזלזלים בפעולה זו, צפוי מדי פעם זיהום מחדש ומופיעים מקרי דלקת חדשים.

אמנם זיהום העטין בחיידקים פאטוגניים גורם לדלקות תת־קליניות, שלפי אומדנים של מומחים מביאים להפחתת תנובת החלב ב־10%. הניסיון מוכיח שבעדרים, בהם מראות הפרות בבדיקה באקטריאולוגית זיהום העטינים, אולם הגורמים הפוגעים בעטין אינם עוד, לא מופיעות דלקות עטין קליניות. מבחינה זו דומה דלקת עטין למחלת השחפת באדם. בן־אדם החי בתנאים רצויים לא יחלה בשחפת, אפילו אם הוא בא במגע עם חיידקי השחפת. כן גם, בן־אדם חולה שחפת לא יבריא, רק מטיפול בתרופות אם אין הוא נהנה מתנאים מסייעים, כגון — תזונה, אויר צח, אור וכדומה. אנו באים בהכרח למסקנה, שבעדר עם דלקות עטין, צריך קודם כל ל„הבריא“ את הסככות והרפתות, לשכלל את תיפעול מכונות החליבה כדי שתהיה תקינה ומבוקרת ועצם החליבה חייבת להיות נכונה. רק אחר כך יש טעם בעריכת בדיקות באקטרילור גיות בעטיני כל העדר, ולטפל על סמך התוצאות באנטיביוטיקה תוך מגמה לבער את המחלה.

כשהתנאים המתאימים של הסביבה וכו' אינם, לא יצליחו התרופות לביעור המחלה, אלא להיפך — ע"י טיפולים חוזרים ונשנים מסייעים להופעתם של זני חיידקים עם תנגודת לאנטיביוטיקה.

רשימה זו, מטרתה — לא לחדש או לגלות משהו במחלה זו, שרבים דשים בה, כי אם לסקור את הבעיה בכללותה ולהדגיש שאין „פתרונות פלא“ אלא במימשק נכון ובשמירה קפדנית יום־יומית על כללי היגיינה פשוטים, הניתנים לביצוע ע"י כל בעל עדר.

ד"ר ה. וינברג

חבר הוועדה למאסטיטיס של „החקלאית“

▼ באנגליה ערכו ניסוי בהזנת 20 מבכירות בשחת גרוסה דק, והתוצאה היתה — פחיתת גיכרת במתכונת השומן בחלב; פחיתה נוספת (בעלת משמעות) בשומן גרמה כשהזינו את המבכירות בתערובת שהכילה קורנפלאקס (פחיתי תירס למאכל בני־אדם) במקום קמח תירס רגיל. התגובה והמח"ש לא הושפעו. מסתבר שהשפעתו הרעה של הקורנפלאקס על מתכונת השומן גרמת בעקב חימום התירס בתהליך הייצור של מזון זה.

▼ באחד הקולחונים ברוסיה, בו הוחזק עדר חלב ברמת תגובה ממוצעת שלמעלה מ־5000 ק"ג, סווגו 251 פרה שיצאו את העדר בהתאם לסיבות היציאה, והתוצאות הן כדלקמן: 28.7% הוצאו מחמת תגובה נמוכה, 25.5% — בעקב עקרות, 21.3% — בגלל מחלות רגליים, 8.8% יצאו מחמת מחלות עטינים, והי שאר — מסיבות שונות. הגיל הממוצע של היוצאות היה 8 שנים. משהו על הפוריות בעדר זה: פרות שהניבו תגובות עד 5000 ק"ג היו מתעברות תוך 3 חודשים שאחר ההמלטה. עיכובים דחיות בהתעברות הופיעו בפרות שהניבו 6000 ק"ג, ובצורה חריפה יותר בפרות שהניבו מעל ל־7000 ק"ג. מבכירות, שהניבו בתקופתן הראשונה למעלה מ־4000 ק"ג חלב לא זכו באריכות־ימים וממילא גם חנוכות־החיים שלהן היתה מופחתת.